

Duhovnost v pedagogiki montessori

✍ Ana Jemec, Evgenija Jarc

Maria Montessori v svojih delih močno poudarja nedeljivo celoto človekove osebnosti, ki jo sestavljajo telo, duša in duh. Medtem ko se telesna in duševna dimenzija človeka običajno omenjata v povezavi z vzgojo in izobraževanjem, pa je duhovnost težje opredeljiv in neredko zapostavljen pojem.

Določeno obliko duhovnosti poznajo vse kulture od samega začetka civilizacije. Človek se namreč skozi zgodovino srečuje z vprašanji, ki presegajo njegove razumske sposobnosti, zato išče odgovore v presežnem.

Duhovni zarodek

Maria Montessori je pri delu z otroki že na samem začetku opazila, da se duhovnost razkriva v sami otrokovi naravi. V otroku je prepoznala 'duhovni zarodek', ki v sebi nosi vzorec za svoj razvoj.

Vsi imamo izkušnjo, kako novorojeni otrok v starših, pa tudi v širšem okolju, vzbudi veliko upanja. Odrasli v otroku prepozna nov začetek. Majhen otrok ima neverjetne sposobnosti, npr. brezmejno zaupljivost do drugih.

Na podlagi tega spoznanja je Montessorijeva v otroku prepoznala potencial, da postane nekaj novega in drugačnega ter preseže, kar je obstajalo pred njim. Prepričana je, da je prav ta danost njegovo poslanstvo otroka v družbi.

Maria Montessori se je zavzemala za svobodo otrok. Spoznala je, da otroci različnih ras in kultur v različnih delih

sveta, v okolju, kjer lahko svobodno izbirajo dejavnosti, pokažejo posebne lastnosti, ki jih odrasli od njih ne bi pričakovali: ljubezen do dela, tišine, reda, sposobnost globoke zbranosti – kontemplacije, ljubezen do bližnjega, ustrežljivost in spoštovanje.

Starši, vzgojitelji in učitelji imajo možnost in dolžnost prepoznati otrokov notranji potencial in nanj ustrezno odgovoriti. Takšen pristop je za odraslega zahtevna naloga, zato mora tudi sam iti skozi duhovno pripravo, da lahko vodi in spremlja otroka ter goji duhovno ozračje v skupini.

ustroja. Otrok v sebi uteleša okoliški svet, ki ga zaznavajo njegove oči in ušesa." (Montessori, 2008: 95)

Priprava odraslega

Naloga odraslega je najprej, da spozna samega sebe. Proučiti mora svoje navade in lastnosti, ki so lahko pravo nasprotje otrokovim in ovira pri njegovem razvoju. Maria Montessori vidi glavno oviro v napuhu, da bi odrasel želel biti nesporen vir znanja in discipline. "Duhovna ponižnost bi zato morala biti najosnovnejši del priprave učitelja." (Montessori, 2009:

Otrok s svojim srkajočim umom vsrka vse v svojem okolju, vključno z odnosi in vedenjem odraslih. "Stvari, ki jih vidi, si ne samo zapomni, ampak te postanejo del njegovega duševnega

137) Otrok tako odraslemu postane učitelj. Lastnosti dobrega učitelja so ponižnost, tankočutnost, odzivnost in globoko spoštovanje do ljudi in narave.

Odrasli mora prepoznati zakonitosti otrokove narave in z vsem spoštovanjem sodelovati pri oblikovanju njegove osebnosti. Pomagati mu mora, da v polnosti razvije svoje telesne, duševne in duhovne danosti, da prepozna svoje poslanstvo in ga živi v dobro skupnosti.

Ni potrebno, da odrasli pripada določeni religiji, niti ne more biti pripadnost ovira, pomembno pa je, da ima čut oziroma je odprt za presežno. To pomeni, da sprejema resničnost, ki presega sposobnosti človekovega zaznavanja in doumevanja. Konkretno, da sprejema in spoštuje velika vprašanja otrok (npr. o nastanku sveta, smislu življenja ...) in je v ponižnosti pripravljen prepoznati, da mnogih vidikov življenja ne moremo razumeti in nanje nimamo dokončnih odgovorov.

Pripravljeno okolje

Metoda montessori odgovarja na otrokove potrebe v pripravljenem okolju, v katerem so otroku na voljo dejavnosti z različnih področij otrokovega razvoja. Tako ustvarja pogoje, da otrok lahko svobodno izbira delo in tako zadovolji razvojne potrebe. Primer ene od dejavnosti s področja vsakdanjega življenja je miza v otrokovi višini z vrčem za vodo in umivalno skledo. Glavni namen dejavnosti ni umivanje umazanih rok, saj to lahko stori v kopalnici. Bistveno je, da otrok občuduje nekaj čisto vsakdanjega, kot so kaplje vode in milni mehurčki na rokah. Prevzame ga, kontemplira, zatopljen je do te mere, da pozabi na vse okrog sebe in spet in spet ponavlja iste gibe. Ko konča, je umirjen, vesel, sproščen in globoko izpolnjen.

Lepota

V tako pripravljenem okolju imajo lepota ter skladnost oblik in barv posebno mesto. V pripravljenem okolju je vedno na razpolago slikarsko stojalo z barvami, tako, da lahko otrok v različnih delih dneva svobodno izrazi svoja čutenja. To ni vodena dejavnost, ampak čisti izraz otrokovega doživljanja sveta, saj otrok ne zmore z besedami izraziti vsega, kar doživlja.

Čudenje

Pomembna lastnost predšolskih otrok je sposobnost čudenja. Otroci imajo veliko potrebo, da so povezani z naravo. Izkušnja narave otroku odpira vrata v svet čudenja. V predšolskem obdobju je čudenje naravni izraz. Iz tega kasneje izhajata spoštovanje in hvaležnost. Čudenje ima v okolju montessori prav posebno mesto. Največji vir čudenja je gotovo narava z neizrekljivo lepoto. To je tudi najboljša priložnost, da otroci sposobnost čudenja, ki jim je prirojena, gojijo tudi, ko odraščajo. Z dnevnim gibanjem v naravi varujemo in spodbujamo otrokovo duhovnost. Odrasli lahko otroku pri tem pomaga z vprašanji, ki odpirajo pot čudenju in pusti, da sam razmišlja, ko opazuje oblake, na sprehodu, ko hrani ptice pozimi, pri sajenju in čudenju ob rasti ...

S kozmično vzgojo pa otrok ne dobi samo znanja o posameznih delih, ampak tudi predstavo o celotnem kozmosu. Montessorijeva je verjela, da sta človek in narava medsebojno soodvisna, tako materialno kot duhovno. Izkušnja ob stiku z naravo poraja tudi vprašanja, ki se odpirajo v presežno. Starosti primerno otroci spoznavajo, da so del narave, Božjega reda s pomočjo velikih zgodb.

Tišina

Otroci imajo radi tišino in jo znajo ceniti, ker jih odpira za skrivnost. Je pomoč otrokovemu duhu. Zato je del vsakega dneva posvečen igri tišine. To vajo radi ponavljajo. Za nekaj trenutkov, odvisno od starosti, otrok umiri svoje telo. To ni prisilna, ukazana tišina, ki služi učitelju za ustvarjanje discipline. Je tišina, za katero se vsak potruji, je napor

otrokove volje, da umiri svoje telo in prisluhne tišini. Je otrokova zmaga in ponos.

Otroci tudi spontano iščejo trenutke samote, ko so lahko sami s svojimi mislimi in čutenji. V ta namen je pripravljen kotiček za odmik, kjer je lepa slika, predmet ali roža.

Foto: Joži Bukovšek

Vzgoja za mir

V drugi svetovni vojni je Maria Montessori izkusila težo begunstva in prišla do zaključka, da je otrok tisti, ki bo spremenil družbo v bolj občutljivo in miroljubno. Globoko je verjela, da je vsaki generaciji otrok namenjeno, da spremeni človeštvo. Zato je ključna vzgoja za mir.

Maria Montessori verjame, da lahko družba, ki preusmeri svoje moči in sredstva iz oboroževanja v vzgojo otrok, doseže resnični mir za vse.

Vzgoja za mir zahteva najprej spremenjeno držo učitelja, vzgojitelja in staršev. Priprava na vzgojo za mir mora zato biti celostna – umska, duševna in duhovna. ■

Literatura

Montessori, Maria (2008): *Srkajoči um*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo.

Montessori, Maria (2009): *Skrivnost otroštva*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo.

Wolf, Aline D. (2010): *Nurturing the Spirit*. ZDA: Parent Child Press.